

Naturskyddsföreningen | Bra Miljöval

Livsmedelsbutik

Kriterier 2019:3

Uppdaterad 2022-01-25

Bra Miljöval

Bra Miljöval

Naturskyddsföreningens miljömärkning

Naturskyddsföreningen är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell förening utan vinstintressen. Omsorgen om miljön och människors hälsa är vår drivkraft. Vi har bidragit till att säl, havsörn och pilgrimsfalk inte längre är utrotningshotade i Sverige. Vi värnar om den biologiska mångfalden och arbetar för att stoppa klimatförändringar, försurning, övergödning, spridningen av skadliga kemikalier och mycket annat.

Men det räcker inte att skydda naturen i reservat eller stoppa enskilda förorenare. Den totala miljöbelastningen måste minska. Företag som miljöanpassar sin produktion och sina produkter är mycket viktiga i det arbetet.

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens eget miljömärke och ett av våra verktyg för att driva utvecklingen mot ett hållbart samhälle. Bra Miljöval ställer höga miljökrav på de produkter och tjänster som får märkas.

Bra Miljöval är en så kallad typ I-märkning. Det vill säga en tredjepartsmärkning som är oberoende i förhållande till inblandade parter. Bra Miljöval är medlem i GEN (Global Ecolabelling Network) som är ett internationellt nätverk av miljömärkarorganisationer. För att säkerställa att Bra Miljöval uppfyller kraven på ett kvalitetssäkert system har miljömärkningen granskats enligt GENICES (Global Ecolabelling Network's Internationally Coordinated Ecolabelling System).

Tack vare Bra Miljöval har hundratals produkter gjorts om och miljöanpassats. Märkningen har lett till konkreta resultat. Till exempel har Bra Miljöval bidragit till att fosfater fasats ut och förbjudits i tvättmedel inom EU. Bra Miljöval Livsmedelsbutik drev fram de första miljömärkta, ej kvicksilverbaserade, knappcellsbatterierna och fick producenter av självspelande vykort att byta till sådana för hela svenska marknaden. Märkningen uppmuntrar också till minskad nykonsumtion t.ex. genom att märka Second handkläder och kläder som är redesignade.

Ett annat exempel är att el märkt med Bra Miljöval har ställt krav på vattenflödet genom vattenkraftverk och därmed gynnat växter och djur i älvsträckorna. Märkningen bidrar också till att det utförs åtgärder för energieffektivisering och för att bygga omlöp för fisk runt vattenkraftverk. Bra Miljöval hjälper också konsumenter att välja de transportslag som har lägst miljöpåverkan. I kriterierna för försäkringar ställer Bra Miljöval bland annat miljökrav på licenstagarnas kapitalförvaltning.

I konsumenternas ögon är märkningen Bra Miljöval en trovärdig signal. För licenstagaren ger märkningen konkurrensfördelar.

Bra Miljöval

Läs mer om Bra Miljöval och ladda ner dokument på www.bramiljoval.se
Information in English, see www.bramiljoval.se

Innehåll

Förord	4
Syfte	4
Kriteriernas omfattning	5
1 Information till kund	6
2 Utbud av livsmedel	7
3 Utbud av övriga produkter	11
4 Butiken avstår ifrån att sälja varor som medför stor negativ miljöpåverkan	14
5 Organisation	16
6 Städning och förbrukningsvaror	17
7 Energi	19
8 Transport	21
9 Avfall	23
Bilaga 1: Märkningsguide	25

Förord

Många konsumenter besöker en livsmedelsbutik flera gånger i veckan och det är på plats i butiken som de flesta köpbeslut fattas. Under de senaste åren har en förändring av dagligvaruhandeln skett och konsumenten ställer idag högre krav på att dess livsmedelsbutik arbetar aktivt med miljö och hållbarhet.

Bra Miljöval Livsmedelsbutik är vårt verktyg för att driva dagligvaruhandelns utveckling mot en hållbar framtid. Att vara märkt med Bra Miljöval är att vara delaktig i Naturskyddsföreningens arbete för en bättre miljö och hälsa. Bra Miljöval Livsmedelsbutik är sprungen ur Naturskyddsföreningens arbete med att utse de miljöbästa butikerna och dessa kriterier är den sjätte generationen sedan vi började miljömärka butiker år 1998.

I detta dokument finns de kriterier som krävs för att en livsmedelsbutik ska kunna märkas med Bra Miljöval. Märkningen är för butiker som vill ta ett helhetsgrepp om sitt miljö- och hållbarhetsarbete och kriteriernas omfattning går som ett tvärsnitt genom Naturskyddsföreningens samlade arbete för att främja miljö och hälsa.

I kriterierna berörs allt från butikens sortiment till deras arbete med energieffektivisering och avfallsreducering. En konsument i en märkt butik kan känna sig trygg i att det är lätt att göra rätt både för människa och miljö.

Kriterierna för en livsmedelsbutik märkt med Bra Miljöval kan sammanfattas med att:

- Butiken arbetar med att öka sin försäljning av ekologiska livsmedel
- Butiken har ett brett utbud av miljömärkta kemiska- och kosmetiska produkter
- Butiken har valt bort produkter som är särskilt dåliga ur miljösynpunkt, till exempel hotad fisk och skaldjur och miljöskadliga kemikalier
- Butikens personal utbildas årligen i frågor som rör miljö, hälsa och miljömärkning
- Butiken arbetar med att effektivisera sin energianvändning och med att reducera sitt osorterade avfall

Kriterierna för Bra Miljöval Livsmedelsbutik är framtagna av Bra Miljövals sakkunniga experter och har fastställts av Naturskyddsföreningens generalsekreterare. Under utvecklingen av kriterierna har ett flertal licenstagare, andra sakkunniga och företag delat med sig av kunskap och värdefulla synpunkter. Vi riktar ett särskilt varmt tack till alla dem.

Eva Eiderström

Chef för Bra Miljöval

Syfte

- Att dagligvaruhandelns negativa påverkan på miljö, natur och hälsa minskar
- Att det ska vara enkelt för konsumenter att göra hållbara val i butiken, till exempel hitta ekologiska varor, fisk från hållbara bestånd och vegetariska alternativ
- Att dagligvaruhandeln bidrar till utfasning av miljöskadliga kemikalier, dels genom butikens sortiment och dels genom att endast miljömärkta städkemikalier används i butiken
- Att butiken minskar sin negativa påverkan på miljö och klimat, bland annat genom att minska energianvändningen och mängden osorterat avfall

Kriteriernas omfattning

Kriterierna gäller från 2019-03-01 tills nästa reviderade kriterier träder i kraft. Efter genomgång av kriterierna 2021-09-06 har beslut tagits att kriterierna är relevanta även fortsättningsvis. Reviderade kriterier träder i kraft tidigast 2024-03-01.

Dessa kriterier är ämnade för butiker som erbjuder livsmedel i fysisk butik och/eller i webbaserad butik. Krav på miljömärkta varor i sortimentet gäller förutsatt att butiken erbjuder icke miljömärkta varor av samma slag. Om butiken till exempel inte erbjuder bakplåtspapper så gäller inte kravet att sälja miljömärkt bakplåtspapper. Externa aktörer innanför kassalinjen omfattas av ett urval av kriterierna. Extern aktör med egen kassa innanför kassalinjen, där det tydligt framgår att det är en annan aktör omfattas inte av kraven.

1. Information till kund

1.1 Information om Bra Miljöval i butik

Märket Bra Miljöval sitter väl synligt vid entrén till butiken. För webbutik syns märkningen tydligt på butikens ingångssida. I butiken/webbutiken framgår det vad märkningen innebär.

Där inget annat anges så avses med butik både fysiska och webbaserade butiker.

1.2 Information i reklamblad och annonsering

1.2.1 Om enskild butik är märkt med Bra Miljöval så synliggör butiken att den är märkt med Bra Miljöval i den reklam och annonsering som butiken har rådighet över.

1.2.2 Om alla butiker i en kedja är märkta med Bra Miljöval och ger ut ett reklamblad, eller motsvarande digitalt utskick, ska det där framgå att butikerna är märkta med Bra Miljöval.

1.3 Ekologiska och miljömärkta varor är tydligt skyltade

Skytningen ska tydligt synliggöra vilka varor i en fysisk eller digital butikshylla som är ekologiska och miljömärkta.

Som ekologiskt räknas EU-ekologiskt och KRAV. Som miljömärkt räknas Bra Miljöval, Svanen, EU Ecolabel, GOTS och MSC.

För webbutik gäller att märkningen för ekologiska och miljömärkta varor är tydlig även vid hemleverans.

Motivering till kraven

[1.3] EU-ekologiskt, KRAV, Bra Miljöval, Svanen, EU Ecolabel, GOTS och MSC är märkningar med högt ställda miljökrav av en oberoende part, så kallade tredjepartsmärkningar. Se bilaga 1: Märkningsguide.

2. Utbud av livsmedel

2.1 Utbud och försäljning av ekologiska livsmedel

2.1.1 Butik med försäljningsandel av ekologiska livsmedel över 5%: ska över en treårsperiod öka sin försäljningsandel i jämförelse med den totala omsättningen för livsmedel. Butiken upprättar årligen en handlingsplan med åtgärdslista (till exempel: kampanjer, event, provsmakningar, och gavelexponeringar), samt redovisar den ekologiska försäljningsandelen.

2.1.2 Butik med försäljningsandel av ekologiska livsmedel under 5%: ska över en treårsperiod öka sin försäljningsandel i jämförelse med den totala omsättningen för livsmedel. Butiken upprättar årligen en handlingsplan med åtgärdslista (till exempel: kampanjer, event, provsmakningar och gavelexponeringar), samt redovisar den ekologiska försäljningsandelen. Butiken ska även leva upp till sortimentskraven i tabell 1, 2 och 3.

Med ekologiska livsmedel avses EU-ekologiskt- och KRAV certifierade produkter. Den ekologiska försäljningsandelen kan räknas som ett snitt av alla Bra Miljöval-märkta butiker i en kedja.

Tabell 1. Minimiutbud av ekologiska livsmedel

Kategori	Totalt antal ekologiska artiklar varav KRAV	
1. Mejeri Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: mjölk, gräddfil, grädde, smör, ägg, crème fraiche, yoghurt, fil, hård- och dessertost och glass.	22	17
2. Kött Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: pålägg, chark, bifvar och korv. Kött från tre djurslag till exempel nöt, fläsk, lamm och fågel (fryst eller färskt).	11	4
3. Frukt och grönt Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: bananer och ytterligare tre sorters frukt, kryddor/örter, potatis, lök, morot, tomat, gurka, kål, svamp, bladgrönsaker, frysta grönsaker, fryst frukt och frysta bär.	20	8
4. Torrvaror Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: frukostflingor/müsli, socker, sirap, honung, nötter, torkad frukt, kryddor, choklad, godis, snacks, mjöl, ris, pasta, baljväxter och tre olika typer av gryn (till exempel havregryn, matvete, bulgur, quinoa).	47	6
5. Bröd Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: mjukt bröd, hårt bröd, kex, kakor och ströbröd.	10	2
6. Konserver och drycker Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: krossad tomat, tomatpuré, baljväxter, kokosmjölk, majs, rödbetor, gurka, oliver, sylt eller marmelad, tre typer av matolja (tex olivolja, rapsolja eller liknande), buljong, soja, ketchup, vinäger, öl, juice (drickfärdig och koncentrat), saft, växtbaserad dryck, kaffe, te och kakao.	30	4
7. Barnmat Minst en produkt ur varje kategori ska erbjudas: gröt, välling, huvudrätt, mellanmål, dryck och snacks eller kex.	14	4
8. Färdigrätter Till exempel: huvudrätter, soppor, gröt och pannkakor.	4	2
Summa	158	47

Tabell 2. Utbud av miljömärkt fisk- och skaldjursprodukter

Kategori	Antal artiklar
1. Fisk- och skaldjursprodukter	8 MSC- eller KRAV-märkta
2. Processade fisk- och skaldjursprodukter Till exempel: panerad fisk, fiskpinnar, fiskgratäng, inlagd sill och kaviar.	6 (varav minst 3 KRAV-märkta)

Tabell 3. Utbud av Fairtrade-märkta produkter

Kategori	Antal artiklar
1. Fairtrade-märkta produkter	23

2.2 Utbud av fisk och skaldjur

2.2.1

Inget i sortimentet får säljas om det har rött ljus i WWF:s Fiskguide.

2.2.2

Licenstagare a) med direktinköp och Licenstagare b) med volymavtal minskar enligt respektive trappa sortimentet med gult ljus tills enbart sortiment med grönt ljus i WWF:s Fiskguide har uppnåtts.

Licenstagare a):

År 1 som licenstagare får 4 arter med gult ljus säljas

År 2 som licenstagare får 3 arter med gult ljus säljas

År 3 som licenstagare får 2 arter med gult ljus säljas

År 4 som licenstagare får 1 art med gult ljus säljs

År 5 som licenstagare får 0 arter med gult ljus säljas

Licenstagare b):

År 1 som licenstagare får 8 arter med gult ljus säljas

År 2 som licenstagare får 6 arter med gult ljus säljas

År 3 som licenstagare får 4 arter med gult ljus säljas

År 4 som licenstagare får 2 arter med gult ljus säljas

År 5 som licenstagare får 0 arter med gult ljus säljas

Kravet 2.2.1 och 2.2.2 omfattar:

- rena, färska, frysta eller vakuumpförpackade fisk- och skaldjursprodukter
- halvfabrikat, exempelvis fiskpinnar
- färdigrätter med högt fiskinnehåll, exempelvis fiskgratäng
- kylkonserver, exempelvis sill
- övriga konserver med högt fiskinnehåll exempelvis musslor, tonfisk, fiskbullar
- pålägg, exempelvis kaviar, makrill, pastej
- torkad fisk, exempelvis lutfisk

Kravet 2.2.1 och 2.2.2 omfattar inte:

- Färska färdigrätter som baguetter, sushi och kylda soppor med lågt fiskinnehåll.
- fisksås och ostronsås
- buljong och fond
- pulversås och pulversoppa med lågt fiskinnehåll
- grillolja
- djurfoder

Undantag:

- I manuell fiskdisk tillåts fisk och skaldjur ha gult ljus enligt Fiskguiden
- Butiken får sälja signalkräfter och sötvattenkräfter med gult ljus enligt Fiskguiden under perioden juli-oktober och dessa räknas under perioden inte in i det totala antalet fisk och skaldjur med gult ljus.

2.3 Proteinskifte

2.3.1 Butiken arbetar för att öka försäljningen av vegetariska proteiner genom att:

- Definiera vilka produkter i butiken som ingår i kategorin vegetariskt protein
- Varje år sätta ett mål för försäljningsökning av vegetariskt protein
- Varje år göra en handlingsplan för hur målet ska nås

2.3.2 Butiken lyfter minst en gång i månaden fram en produkt med vegetariskt protein i reklamblad, provsmakning eller digitalt utskick.

Fiskguiden uppdateras årligen. fiskguiden.wwf.se

Licenstagare a) gör egna direktinköp och styr själv över butikens fisk- och skaldjursortiment
Licenstagare b) avtalar långa volymavtal på kedjenivå och centrala inköpsavtal styr fisk- och skaldjursortimentet

Från uppdateringen släppts: har licenstagare a) sex månader på sig att genomföra ändringar i linje med guiden, licenstagare b) får ej teckna nya avtal i strid med kriterierna efter uppdatering samt ska inom sex månader visa hur befintliga avtal och sortiment justerats i linje med uppdateringar av guiden.

Fisk och skaldjur berörs även i krav 4.1 Hav

Vägledning finns på: bra.miljoval.se/omraden/livsmedelsbutik

Färdigrätt är en maträtt som inte kräver ytterligare komplettering för att vara en hel måltid.

Butiken definierar vegetariskt protein vid ansökan, kontakta Bra Miljöval för förslag på definition och handlingsplan.

Vägledning finns på: bra.miljoval.se/omraden/livsmedelsbutik

2.4 Förbutik och kaffeautomat

2.4.1 Om butiken erbjuder kaffe, te eller drycker i förbutik gäller:

- Kaffe är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Te är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Mjölks är KRAV-märkt
- Socker är ekologiskt och/eller märkt med Fairtrade
- En av de kylda dryckerna är ekologisk

Erbjuder butiken någon av dessa genom automat gäller kravet även där.

2.4.2 Erbjuder förbutiken färdigmat erbjuds även ett vegetariskt alternativ.

Färdigmat kan exempelvis vara korv med bröd, pizza och baguetter.

Motivering till kraven

[2.1] Ekologiskt jordbruk har kommit långt på vägen mot ett hållbart jordbruk. Ekologiskt jordbruk tillåter inte användning av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Genmodifierade grödor är inte heller tillåtna.

[Tabell 1] I jämförelse med EUs minimiregler för ekologisk produktion, den EU-ekologiska märkningen, så har KRAV mer långtgående regler för till exempel djuromsorg. KRAV-märkta grisar får gå ute och böka i jorden medan EU-ekologiskt tillåter utevistelse på betongplatta.

KRAV ställer också krav på förnybar el i livsmedelsproduktionen och har regler kring förpackningar där PVC eller andra klorbaserade plaster inte är tillåtna.

[Tabell 2] Både KRAV och Marine Stewardship Council (MSC) kontrollerar att fisken kommer från livskraftiga bestånd och krav ställs på redskapen för att minska skadorna på den marina miljön. KRAV har dessutom regler för fiskebåten, till exempel bränsleförbrukning.

I en processad KRAV-märkt produkt bedöms hela produkten efter KRAV:s regler (minst 95 viktprocent KRAV-certifierade ingredienser.)

[Tabell 3] Fairtrade är den enda etiska märkning som ställer krav på att odlare får ett minimipris för sina produkter.

[2.2] Grönt ljus i Fiskguiden visar att fisk och skaldjur är från hållbara bestånd där bra metoder har använts vid fiske och odling. Hänsyn har också visats till ekosystemen.

[2.3] Målet med kraven är att fler ska byta ut animaliskt protein mot vegetariskt protein och därmed minska klimatpåverkan från sin kosthållning.

3. Utbud av övriga produkter

3.1 Rengöring

3.1.1 Butiken erbjuder endast miljömärkt:

- Maskindiskmedel
- Toalettreningsmedel
- Tvättmedel
- Fläckborttagningsmedel för kläder
- Blekmedel för textil och kläder

Bra Miljöval, Svanen, EU Ecolabel och GOTS är godkända miljömärkningar.

Kraven på miljömärkta produkter gäller enbart då butiken saluför produkter utan miljömärkning av samma sort.

3.1.2 Butiken erbjuder minst ett miljömärkt alternativ per omärkt produkt i följande kategorier:

- Handdiskmedel
- All- och grovreningsmedel

Max fjorton omärkta produkter får förekomma i kategorierna. Rengöringsprodukter som innehåller natriumhypoklorit räknas som två omärkta produkter.

Erbjuds ett omärkt handdiskmedel ska också ett miljömärkt handdiskmedel erbjudas, två omärkta -två märkta och så vidare.

Till all- och grovreningsmedel räknas produkter med ett brett användningsområde, som bad- och köksrengöring, produkter som används mot kalk, fett eller mögel, skurcreme/-pulver, servetter, mousser, sprayer och desinfektionsprodukter. Till all- och grovrening räknas inte produkter med mycket specifikt användningsområde som till exempel fönsterputs, ugnrensning, propplösare eller silverputs. Kontakta handläggare på Bra Miljöval vid frågor. Bedömningen görs på grundval av produktens huvudsakliga användningsområde.

3.1.3 Butiken har inga kampanjer eller andra säljfrämjande aktiviteter på handdiskmedel och all- och grovreningsmedel utan miljömärkning.

3.1.4 För kedja där alla butiker är märkta med Bra Miljöval gäller: enskild butik i kedja har möjlighet att avgöra om de vill sälja varor som innehåller natriumhypoklorit.

3.1.5 Butiken erbjuder miljömärkt:

- Skölj/mjukmedel
- Spolglans
- Fönsterputs

3.2 Kosmetika och hygien

Butiken erbjuder miljömärkt:

- Tre schampo
- Två artiklar hudkräm/lotion
- Butiker med fler än 3000 artiklar erbjuder sex handtvål
- Butiker med färre än 3000 artiklar erbjuder tre handtvål
- Duschkräm/duschtvål
- Fast tvål
- Balsam
- Deodorant
- Tandkräm
- Solkräm
- Bindor
- Tamponger
- Bomull eller bomullspads
- Bomullspinnar

Som alternativ till bindor eller tamponger kan menskopp säljas.

3.3 Babyprodukter (målgrupp ca 0-3 år)

3.3.1 50 % av blöjorna är miljömärkta

3.3.2 Butiken erbjuder endast miljömärkta:

- Våtservetter/tvättservetter
- Torra tvättlappar i papper

3.3.3 Minst 50 % av produkterna under respektive punkter är miljömärkta:

- Tvål (exempelvis flytande tvål, duschkräm, bubbelbad/badskum)
- Schampo (exempelvis schampo+balsam, schampo+tvål)
- Balsam/balsamspray
- Babyolja

3.3.4 Information till kund:

Om butiken erbjuder omärkta babyprodukter ska en informationsskylt finnas väl synlig vid produkterna, skylten uppmanar till att använda oparfymerade produkter till små barn.

Till babyprodukter räknas produkter som riktar sig till eller är särskilt avsedda för barn under tre år.

Produkter får inte räknas i både kategorin för baby (3.3.3) och barn (3.4).

3.4 Barnprodukter (målgrupp ca 3-12 år)

Butiken erbjuder följande miljömärkta produkter:

- Två tvål (exempelvis flytande tvål, duschkräm, bubbelbad/badskum)
- Två schampo (exempelvis schampo+balsam, schampo+tvål)
- Balsam/balsamspray
- Tandkräm för barn
- Solkräm för baby/barn

Förslag på skylt finns att hämta på: bramiljoval.se/omraden/livsmedelsbutik

Till barnprodukter räknas produkter som riktar sig till eller är särskilt avsedda för barn under 12 år. Produkten kan antingen uttryckligen vara en barnprodukt eller genom exempelvis bilder på förpackningen rikta sig till barn.

3.5 Papper

3.5.1 Butiken erbjuder endast miljömärkt:

- Toalettpapper
- Hushållspapper
- Pappersnäsdukar

Näsdukar i bordsförpackning är undantagna.

3.5.2 50 % av servetterna är miljömärkta

3.6 Övriga produkter

3.6.1 Butiken erbjuder miljömärkt:

- Växtnäring, KRAV-märkt
- Blomjord, KRAV-märkt
- Bakplåtspapper
- Bull-/muffinsformar
- Leksak
- Värmeljus
- Impregnering för skor
- Impregnering för kläder/textilier
- Tändprodukt (till exempel tändvätska, tändpapper och tändkuber. Tändstickor och tändare är undantagna)

Med ekologiskt avses EU-ekologiskt och KRAV. Som miljömärkt räknas Bra Miljöval, Svanen, EU Ecolabel, GOTS och MSC

3.6.2 Butiken erbjuder enbart miljömärkt grillkol och grillbriketter

3.6.3 50 % av de långa ljusen är miljömärkta.

Med långa ljus menas ljus avtypen kronljus, antikljus och hushållsljus

3.6.4 Om butiken erbjuder stekpannor och bakformar för flergångsbruk (till exempel brödformar, sockerkaksform och muffinstråg) med beläggning av organiska fluorföreningar ska också minst 50 % av produkterna vara i material som inte innehåller organiska fluorföreningar. Butiken ska eftersträva ett utbud där produkter med samma funktion utan organiska fluorföreningar erbjuds.

3.6.5 Om butiken erbjuder rosor från Afrika och Latinamerika så ska dessa vara märkta med Fairtrade. Rosor i en bukett med blandade blommor omfattas inte av kravet.

Motivering till kraven

[3] Miljömärkta varor har kontrollerats så att de lever upp till högt ställda krav på miljö och hälsa.

[3.1.2] Produkt med natriumhypoklorit räknas som två produkter då vi bedömer att dessa är mer problematiska än övriga icke miljömärkta rengöringsmedel. När produkter som innehåller natriumhypoklorit släpps ut i naturen finns stor risk att klororganiska föreningar bildas. Många av dessa är mycket giftiga.

[3.2.1] I tvålar, deodoranter och hårprodukter utan miljömärkning är det vanligt med hormonstörande och allergiframkallande ämnen.

[3.3] Små barn är särskilt känsliga för kemikalieexponering. Parfymerade produkter innehåller vanligen en lång rad doftämnen varav många är eller misstänks vara allergiframkallande.

[3.3.4] Barn är en särskilt känslig målgrupp och att välja parfymfritt reducerar risken att komma i kontakt med ämnen som kan vara allergena.

[3.6.2] En stor del av den grillkol som säljs produceras illegalt under mycket dåliga förhållanden för både människor och miljö. Miljömärkt grillkol uppfyller både miljökrav och grundläggande sociala krav, och följs upp med kontroller varje år.

[3.6.4] Många organiska fluorföreningar är extremt svårnedbrytbara. De misstänks kunna orsaka negativa miljö- och hälsoeffekter.

[3.6.5] I Afrika och Latinamerika är odling av rosor vanligt förekommande. Att välja Fairtrade märkta rosor gör stor skillnad för arbetsförhållandena på odlingarna.

4. Butiken avstår ifrån att sälja varor som medför stor negativ miljöpåverkan

4.1 Hav

Butiken erbjuder *inte* odlade jätteräkor från följande arter:

- *Penaeus*
- *Metapenaeus*
- *Macrobrachium*
- *Litopenaeus vannamei*

Dessa arter *får* erbjudas:

- *Nephrops Norvegicus*: havskräfta
- *Pandalus Borealis*: ishavsräka
- Jätteräkor odlade i slutna landbaserade recirkulerande system
- MSC-märkta vildfångade stora räkor

Jätteräkor kan exempelvis kallas scampi, tigerräka eller gambas.

4.2 Skog

Butiken erbjuder *inte* varor av tropiskt trä. FSC-märkta varor är undantagna och får säljas.

Till tropiskt trä räknas till exempel: akacia, balau, cho chi, cho xot, chowood, eukalyptus, gmelina, greenheart, hevea, jarra, kamerere, kamerere grandis, keruing, mahogany, merau, shorea, tajibo, teak, yellow balau, xoan dau. Exempel på produkter som kan vara tillverkade av tropiskt trä: skärbräda, salladsbestick, grytunderlägg och trädgårdsmöbler.

4.3 Miljögifter

4.3.1 Kosmetiska produkter, information till kund:

- Butiken har en väl synlig informationsskylt vid hårfärgen som anger att man *inte* bör färga håret om man är gravid, ammande eller under 16 år.

4.3.2 Innehåll i varor och produkter, butiken erbjuder *inte* följande (förpackningar undantaget):

Förslag på skylt finns att hämta på: bramiljoval.se/omraden/livsmedelsbutik/

4.3.2.1 Varor som innehåller bisfenol A (BPA), bisfenol F (BPF) och bisfenol S (BPS) som:

- riktar sig till barn (exempelvis nappflaskor, matskålar och leksaker) eller
- kommer i direkt kontakt med mat (exempelvis matlådor, köksredskap, engångsbestick och -glas)

Kravet gäller även då BPA, BPF och BPS förekommer som föroreningar i varan i halter över 0,1 viktprocent.

Vägledning till miljögiftskraven finns att ladda ned på: bramiljoval.se/omraden/livsmedelsbutik/

4.3.2.2 Kosmetiska produkter som innehåller organiska fluorföreningar (exempelvis smink, hudkräm, raklödder och -gel).

Se Läkemedelsverkets definition av kosmetiska produkter.

<p>4.3.2.3 Varor som innehåller PVC Med undantag för:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 olika strandleksaker, butiker som erbjuder strandleksaker som innehåller PVC ska även erbjuda miljömärkt strandleksak • reflexer (inklusive reflexvästar) • produkter med sladd 	<p>Exempel på plast som innehåller klor: Polyvinylklorid (PVC) och Polyvinylidenklorid (PVDC). Exempel på plast utan klor: Polyeten (PE).</p>
<p>4.3.3 Innehåll i livsmedelsförpackningar:</p> <p>4.3.3.1 Butiken erbjuder inte micropopcornsförpackningar som innehåller avsiktligt tillsatta organiska fluorföreningar.</p> <p>4.3.3.2 Vid paketering av livsmedel för försäljning och egen förvaring används inte plastfilm av klorbaserad plast. Gäller exempelvis paketering av ost, kött och frukt.</p>	<p>Kravet gäller även då organiska fluorföreningar förekommer som föroreningar i halter över 0,1 viktprocent.</p>
<p>4.3.4 Tändvätska:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Butiken har en skylt där det framgår att tändvätska kan vara skadligt för miljö och hälsa • Butiken har inte kampanjer på tändvätska av fossil råvara 	<p>Förslag på skylt finns att hämta på: bramiljoval.se/omraden/livsmedelsbutik/</p>

Motivering till kraven

[4.1] Produktion av jätteräkor ger allvarliga miljökonsekvenser i tropikerna i form av skövade mangroveskogar, förstörd jordbruksmark och utfiskning. Odlingarna utarmar också ekosystemen som leder till stora sociala problem för lokalbefolkningen.

[4.2] De tropiska träsorterna som är listade är vanligt förekommande plantageträslag. Det är viktigt med certifiering då plantager kan medföra en rad problem, bland annat att naturskog skövlas.

[4.3.1] Hårfärg innehåller stora mängder kemikalier som tränger in i hårbotten. Många ämnen i hårfärg är skadliga för miljön och mycket allergiframkallande. Mycket av färgerna bryts inte ner i reningsverken och fortsätter ut i naturen, där vissa är akut giftiga för vattenlevande organismer.

[4.3.2.3] PVC, Polyvinylklorid, är en plast som innehåller klor. Såväl tillverkning som förbränning av PVC kan bland annat ge upphov till ytterst giftiga och långlivade klororganiska föreningar. PVC innehåller ofta olika ftalater (mjukgörare) som är hormonstörande och kan störa fortplantningen. Organiska fluorföreningar är extremt svårnedbrytbara. De misstänks kunna orsaka allvarliga miljö- och hälsoeffekter.

[4.3.4] Tändvätska tillverkas idag nästan uteslutande av fossila oljeprodukter. När tändvätska förbränns påverkar det klimatet. Varje år skadas barn som fått i sig tändvätska och det räcker med små mängder för att ett barn ska få andningssvårigheter.

5. Organisation

5.1 Miljöansvarig

Butiken har en miljöansvarig som är väl insatt i kraven för Bra Miljöval Livsmedelsbutik och ansvarar, vid sidan av butikschefen, för att kriterierna följs. Miljöansvarig ska i sin tjänst ges tid att utföra sitt uppdrag.

5.2 Personalutbildning

- Miljöansvarig ska ägna minst en arbetsdag per år till att utöka sitt kunnande på miljöområdet.
- All personal som arbetat i butik och plocklager längre än 6 månader har genomgått miljöresan.se.
- All personal i butik och plocklager erbjuds årligen minst en miljötimme för att öka sitt kunnande om miljöfrågor och arbetet med Bra Miljöval.

6. Städning och förbrukningsvaror

6.1 Städning

6.1.1 Vid städning av butik, plocklager, lager och personalutrymmen används endast miljömärkt:

- Hand- och maskindiskmedel
- Tvättmedel
- Rengöringsmedel, inklusive fönsterputs
- Rengöringsdukar och moppar

6.1.2 En lista över de rengöringsmedel, rengöringsdukar och moppar som används för städning av butiken, samt vilken miljömärkning de har, ska sitta väl synligt där städmaterial förvaras.

6.2 Förbrukningsvaror och papper

6.2.1 I kök och på toaletter används endast miljömärkt:

- Tvål
- Handkräm
- Toalettpapper
- Hushållspapper och pappershanddukar

6.2.2 Servetter och muggar i förbutik och demokök är miljömärkta.

6.2.3 Utskrifter som kassakvitton, nummerlappar, prisetiketter för lös-viktsvaror och liknande innehåller inte bisfenol A, bisfenol F eller bisfenol S.

6.3 Livsmedel i personalrum

I personalrum används livsmedel som närmar sig utgångsdatum eller har trasiga förpackningar för att minska butikens matsvinn. När sådana inte finns ska följande användas

- Kaffe som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Te som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Mjök som är KRAV-märkt
- Socker som är ekologiskt och/eller märkt med Fairtrade

Provprodukter är undantagna ovanstående krav.

Miljötimmen kan vara en föreläsning på exempelvis temat: Bra Miljöval, miljö och klimat, genomgång av miljömärkning, hur butiken minskar sin miljöpåverkan. Kontakta Bra Miljöval för presentationsunderlag och/ eller förslag på upplägg.

Med städning menas inomhusstädning, inklusive fönster och glas. De delar av golvvården där miljömärkta produkter finns att tillgå omfattas av kravet.

Medel för sanering omfattas inte, inte heller om särskilda medel krävs för att uppfylla lag- eller myndighetskrav i exempelvis chark.

Så länge miljömärkta alternativ saknas inom följande kategorier får icke miljömärkt pantmaskinsrengöring, tuggummiborttagningsmedel, bandvårdsmiddel, limborttagning, kalkrengöringsmedel, grill- och ugnrensning användas.

Icke miljömärkta rengöringsmedel i trasiga förpackningar får inte användas vid städning av butiken.

6.4 Livsmedel på huvudkontor

Om 75 % av butikerna i en kedja är märkta med Bra Miljöval ska kedjans huvudkontor använda:

- Kaffe som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Te som är ekologiskt och märkt med Fairtrade
- Mjök som är KRAV-märkt
- Socker som är ekologiskt och/eller märkt med Fairtrade

Provprodukter är undantagna ovanstående krav.

7. Energi

7.1 Övergripande krav

7.1.1 Redovisning av energianvändning

Butiken redovisar årligen:

- Försäljningsyta och totalyta
- Använd energi fördelat på el och värme, i kWh per år
- Öppettider

7.1.2 Elens ursprung

All el som butiken använder ska vara märkt med Bra Miljöval eller vara 100 % el från solenergi.

Om butiken inte har rådighet över sitt elavtal, för att el ingår i hyresavtalet, ska butiken kompensera detta. Den kompensatoriska åtgärden är att teckna tilläggsavtal för de mervärden som Bra Miljöval-märkt el ger, motsvarande butikens årliga elförbrukning.

Butiken väljer själva vilket elbolag/elmäklare de vill använda för inköp av Bra Miljöval el. Butiken ska erhålla kopia på kontraktet där inköpt volym el och energikälla framgår.

7.1.3 Om 75 % av butikerna i en kedja är märkta med Bra Miljöval ska kedjans huvudkontor använda el märkt med Bra Miljöval eller vara 100 % el från solenergi.

7.1.4 Butiken har en energiansvarig som håller butikens energianvändning under uppsikt och arbetar fram en plan för energimedvetna vanor. I planen ingår rutiner för till exempel vem som släckerlampor, täcker över frysar och ansvarar för ventilationen.

7.1.5 Vid nyköp och utbyte av kylanläggningar väljs aggregat drivet av följande köldmedier: koldioxid, butan, propan eller ammoniak.

För att fråga om råd kring inköp av Bra Miljöval-märkt se:
www.bramiljoval.se/artiklar/energi-bolag/el eller kontakta Bra Miljöval.

7.2 Energibesparing

Butiken minskar sin energianvändning per treårsperiod, baserat på butikens totalyta.

Minskningen utgår ifrån ett av följande nyckeltal:

- Total energianvändning per år
- Energianvändning per m² per år
- Energianvändning per m² per år justerad med avseende på butikens öppettider
- Energianvändning per m² justerad med avseende på årets temperatur

Vid ansökan väljer butiken vilken minskning som planeras och vilket nyckeltal butiken vill redovisa. Värdena följs upp årligen med ansökningsåret som basår. Om målet inte nås kan solelsproduktion kompensera för ej uppnådd energibesparing. Tala med handläggare på Bra Miljöval.

Energianvändning kan för butikskedjor räknas ut som ett snitt av alla Bra Miljöval-märkta butiker i kedjan. Det finns möjlighet att söka medel från Naturskyddsföreningens fond för investeringar i åtgärder som leder till minskad energianvändning.

Motivering till kraven

[7.1.1] Elenergi märkt med Bra Miljöval är el från förnybara källor, som uppfyller hårda miljökrav. Vattenkraften får till exempel inte torrlägga vattendrag, vindkraft får inte stå i känsliga naturområden och biobränsle kommer från certifierade avverkningar. All el märkt Bra Miljöval innebär också att pengar avsätts för miljö- och energieffektiviseringsåtgärder. El från solenergi tillåts som alternativ till el märkt med Bra Miljöval då solceller har liten negativ miljöpåverkan.

8. Transport

8.1 Varans transport till butiken

Information om förbud mot tomgångskörning finns vid lastkajen.

8.2 Kundens resa till och från butik

8.2.1 Obligatoriska krav:

- 8.2.1.1 Cykelparkering, med möjlighet att låsa fast cykeln, finns i anslutning till butikens entré.
- 8.2.1.2 Länk till cykelapplikation, cykelkarta eller liknande finns på butikens hemsida.
- 8.2.1.3 Namn på närmaste hållplats/-erna för kollektivtrafik finns på butikens hemsida.
- 8.2.1.4 Butiken har årligen en kampanj med rabatt, eller annan uppmuntran, till den som går, cyklar eller åker kollektivt till butiken.

8.2.2 Valbara krav:

Butiken väljer år ett som licenstagare att genomföra en av åtgärderna nedan för att uppmuntra kunden att gå, cykla eller åka kollektivt till butiken.

Butiken ska år två som licenstagare genomföra två av åtgärderna nedan. Butiken väljer antingen att addera en åtgärd till föregående års åtgärd eller väljer två nya åtgärder. Efter år två tillkommer inte fler krav på åtgärder.

- 8.2.2.1 Det finns gång- och cykelväg till butiksentrén och/eller butikens cykelparkering från det befintliga (kommunala eller statliga) cykel- och/eller gångvägsnätet.
- 8.2.2.2 Licenstagaren har inga aktiviteter som uppmuntrar till bilkörning, så som information om gratis parkering i reklamblad eller på hemsida.
- 8.2.2.3 I butikens entré finns information om namnet på närmaste hållplats/-er för kollektivtrafik. Om hållplats inte syns från entrén står även hur långt det är till hållplats/-erna och vägbeskrivning/pil som pekar ut riktningen.
- 8.2.2.4 Det finns en pumpstation för cyklar utanför butiken eller cykelpump att låna i butiken.
- 8.2.2.5 Butiken lånar ut dragväska eller cykelkärra för kundshemleverans av mat.
- 8.2.2.6 Möjlighet att ladda elfordon (så som till exempel elmoped, elmotorcykel och elbil) finns vid bilparkeringen. El som används för uppladdning av elfordon är märkt med Bra Miljöval.

Saknas rådighet över ytan utanför butiken så diskutera möjlighet till undantag med Bra Miljöval.

- 8.2.2.7** Möjlighet att ladda portabla batterier, till exempel cykelbatteri, finns i butiken (exempelvis i låsbara skåp). El som används för uppladdning av portabla batterier är märkt med Bra Miljöval.
- 8.2.2.8** Egen aktivitet kopplat till gång, cykel, kollektivtrafik eller elbil i samråd med handläggare på Bra Miljöval

8.3 Hemleverans av mat

8.3.1 Kommunikation på fordon

Om en butik är märkt med Bra Miljöval men transporten hem till kund inte är Bra Miljöval-märkt kan butikens märkning ändå kommuniceras på fordonet. Exempelvis: Butik X är märkt med Bra Miljöval.

8.3.2 Bra Miljöval-märkt butik och transport

Om en butik vill kommunicera att både butik och transporten hem till kund är märkta med Bra Miljöval ska nedan krav vara uppfyllda:

- Transporten är märkt med Bra Miljöval Budtransporter och
- om transportfordon har kylaggregat ska dessa drivas med generator.

På fordonen kan då exempelvis följande text kommuniceras;
Butik X och transporten är märkta med Bra Miljöval.

Motivering till kraven

[8.1] Tomgångskörning förbrukar drivmedel i onödan och släpper ut hälsofarliga avgaser som bland annat ger lossnings- och lagerpersonal en sämre arbetsmiljö.

[8.2] Beroende på butikens plats och kundens utgångspunkt är möjligheterna till miljösmarta resor olika för olika butiker och olika kunder. Så långt det är möjligt ska det vara enkelt att gå, cykla och åka kollektivt till en butik märkt med Bra Miljöval.

[8.3] Hemleverans av varor till kund utförd på ett effektivt vis med bättre fordon kan vara ett miljösmart alternativ till att kunderna själva tar sig till och från butiken med var sin bil. Störst miljönytta med hemleveranser ligger i om fler avstår från att äga egen bil.

[8.3.2] Kylaggregat som drivs av kompressor läcker klimatpåverkande köldmedium.

9. Avfall

9.1 Avfallsminskning

Butiken minskar kontinuerligt sin mängd osorterat avfall mätt i vikt, i relation till ekonomisk omsättning.

9.2 Farligt avfall

Butiken sorterar sitt farliga avfall och elavfall.

Följande fraktioner ska finnas:

- Batterier
- Ljuskällor
- Övrigt farligt avfall, exempelvis lösningsmedel, färg och elavfall

9.3 Källsortering

9.3.1 Butiken källsorterar sitt avfall i åtminstone följande fraktioner:

- Färgat glas
- Ofärgat glas
- Hårdplast
- Mjukplast
- Metall
- Organiskt avfall
- Tidningar och papper
- Wellpapp/kartong/pappersförpackningar

Om det saknas möjlighet till upphämtning av organiskt avfall på orten, så diskutera möjlighet till undantag med Bra Miljöval

9.3.2 I, eller i anslutning till, personalens lunchrum finns också möjlighet att sortera:

- Färgat glas
- Ofärgat glas
- Hårdplast
- Metall
- Organiskt avfall
- Pappersförpackningar

9.3.3 I förbutiken, bakom disk eller för kunden, finns sorteringsfraktioner för de två vanligast förekommande avfallstyperna.

Det ska vara lätt även för ny personal att förstå vilket avfall som hör hemma i vilken fraktion.

9.3.4 Källsorteringen är tydligt skyltad.

9.4 Minskat matsvinn

9.4.1 Butiken mäter det matsvinn som uppstår i verksamheten och redovisar regelbundet resultat av mätningen (till exempel veckovis eller månadsvis) för medarbetare i butiken. Mätningen görs exempelvis i vikt, inköpsvärde eller förlorad omsättning.

9.4.2 Butiken arbetar för att minska mängden matsvinn i butik och hos kund genom att:

- varje år sätta ett mål för minskat matsvinn
- varje år göra en handlingsplan för hur målet ska nås

Använd gärna applikationer och andra digitala hjälpmedel för att registrera och tillgängliggöra mat som annars skulle ha blivit till svinn.

Matsvinn är matavfall som slängs men som hade kunnat ätas om det hanterats annorlunda.

För butiker som har bredning av mat och inte kan särskilja matsvinn och matavfall, kontakta Bra Miljöval.

9.5 Byggavfall

Vid ombyggnation och tillbyggnation av butiken källsorteras byggavfallet.

Bilaga 1:

Märkningsguide

Märkning som verktyg

Miljömärkning är ett viktigt verktyg för att driva utvecklingen av varor och tjänster som är bättre ur miljösynpunkt. För konsumenterna som vill göra val som är bättre för miljö och hälsa är trovärdiga märkningar en hjälp att navigera i butiken utan att behöva vara experter.

En miljömärkning kännetecknas av:

- Omfattande och relevanta miljökrav
- Krav fastställs oberoende av producenten
- Oberoende kontroll av att kraven efterlevs
- Kraven har ett livscykelperspektiv
- Kraven skärps succesivt

Bra Miljöval

Bra Miljöval

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens miljömärkning av varor och tjänster. Bra Miljöval drivs utan vinstintresse och är den enda miljömärkningen där kraven utformas helt av en oberoende natur- och miljöorganisation. Märkningen är ett av Naturskyddsföreningens verktyg för att nå ett hållbart samhälle. Genom att kontinuerligt skärpa kraven driver vi en utveckling där produkter och tjänster succesivt utvecklas och blir mindre miljöförstörande. Märkningen finns bland annat på försäkringar, transporter, el, textil och kemiska produkter.

Svanen

Det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB ansvarar för både Svanen och EU Ecolabel. Bolaget drivs utan vinstintresse på uppdrag av regeringen. Svanen är de nordiska ländernas miljömärkning. Svanen-märkning finns bland annat på målarfärg, papper, hotell och rengöringsmedel.

EU Ecolabel

Svanens motsvarighet i Europa. Kraven för märkningen tas fram av ansvariga organ i EU:s medlemsländer. Arbetet sker på uppdrag av EU-kommissionen. I Sverige ansvarar det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB för både EU Ecolabel och Svanen. Märkningen finns på bland annat rengöringsmedel, skor, textil, lampor och färg.

EU-ekologiskt

EU:s märkning av ekologiska livsmedel. Ordet "ekologisk" i samband med livsmedel är namnskyddat enligt EU:s förordning om ekologisk produktion. Det är olagligt att skriva ekologiskt på ett livsmedel utan att det är kontrollerat av kontrollorgan. I den ekologiska odlingen får man inte använda konstgödsel och syntetiskt framställda kemiska bekämpningsmedel. Fodret till djuren ska vara ekologiskt och till största delen odlat på den egna gården. Läkemedel för djur, som antibiotika, ska användas med stor försiktighet. Genetiskt modifierade organismer får inte användas i ekologisk produktion. Ett fåtal livsmedelstillsatser får användas.

KRAV

KRAV är Sveriges nationella märkning för ekologisk livsmedelsproduktion. Märkningen grundar sig i EU-förordningen för ekologisk produktion, men har fler regelområden och går längre inom till exempel djuromsorg. KRAV märkta grisar får gå ute och böka i jorden, medan EU:s regler godkänner utevistelse på betongplatta. I KRAV:s regler ingår även förbud mot många livsmedelstillsatser, (exempelvis nitrit i charkprodukter) och att ILOs kärnkonventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet uppfylls. KRAV är en icke vinstdrivande medlemsdriven förening.

GOTS

Global Organic Textile Standard (GOTS) är en internationell miljömärkning för textil. Miljömärkningen omfattar hela livsrytten från råvara till färdig textil, råvaran måste vara ekologisk och krav ställs också på bearbetning, tillverkning, paketering, märkning, handel och distribution. GOTS ställer även krav på arbetsförhållanden i tillverkningsfabrikerna. I livsmedelsbutiker återfinns GOTS exempelvis på bomull och bomullspinnar.

MSC

Marine Stewardship Council (MSC), miljömärker fiske. MSC kontrollerar att fisken kommer från hållbara bestånd och krav ställs på redskapen för att minska skadorna på den marina miljön. MSC märker bara vildfångad fisk.

Fairtrade

Fairtrade är en certifiering som ger människor i länder med utbredd fattigdom möjlighet att med egen kraft förbättra sina arbets- och levnadsvillkor. Genom Fairtrade får odlare och anställda en tryggare försörjning, mer utbildningsmöjligheter och ökade resurser till omtanke om miljön. Fairtrade-märkningen finns främst på råvaror som kaffe, blommor och bananer men också på en mängd sammansatta produkter som choklad, glass och godis.

Bra Miljöval

– det ska vara lätt att välja rätt för människor och miljö

Bra Miljöval är en oberoende miljömärkning som bedrivs av Sveriges största miljöorganisation Naturskyddsföreningen med över 231 000 medlemmar. Bra Miljöval startade 1990 och märkningen bygger på två grundidéer: att naturresurser måste sparas samt att den biologiska mångfalden och människans hälsa inte får hotas. Våra kriterier för licenstagarna är strikta och under ständig utveckling. Produkter och tjänster som bär märkningen Bra Miljöval måste därför utvecklas kontinuerligt för att bli skonsammare för hälsan och miljön.

www.bramiljoval.se

Naturskyddsföreningen är en ideell miljöorganisation med kraft att förändra. Föreningen sprider kunskap, kartlägger miljöhot, skapar lösningar samt påverkar politiker och myndigheter såväl nationellt som internationellt. Klimat, hav, skog, miljögifter och jordbruk är de viktigaste arbetsområden. Föreningen finns i lokalföreningar och länsförbund över hela landet.

Bra Miljöval

Första Långgatan 28 B
413 27 Göteborg